

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2003:10 av Marie Ljungberg Schött (m) om åtgärder för att öka antalet organdonationer

Föredragande landstingsråd: Inger Ros

Ärendet

Motionären föreslår att åtgärder vidtas med syfte att öka antalet organdonationer i länet.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att bifalla motionens första, andra och fjärde att-satser

att avslå motionens tredje att-sats.

Att öka antalet donatorer av organ och vävnader är en oerhört viktig fråga. För närvarande bedrivs ett intensivt informationsarbete och kompetensutveckling kring detta där Stockholms läns landsting samt Organisationen för Organdonation i Mellansverige är engagerade. Nödvändigheten av att utnyttja tillgängliga intensivvårdsresurser i detta arbete är uppenbar, dock saknas egentligen inte utrymme och utrustning för detta, utan det rör sig i första hand om en kompetensutvecklingsfråga.

Viktiga beståndsdelar i det pågående informationsarbetet är en hemsida (www.livsviktig.se) med information om donation och transplantation samt länk till Donationsregistret. Vidare ingår i projektet broschyrer, 'reklamfilmer' på TV, annonser samt ett telefonnummer till Donationslinjen för frågor och samtal om donation. Det har även tagits fram material som vänder sig direkt till vårdpersonalen. Sedan starten på informationsarbetet har

Bilagor

- 1 Motion
- 2 Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

78 620 anmälningar till registret gjorts, att jämföras med i snitt 6-7000 per år under åren 2000-2002.

Sedan 1 januari 2004 har Neurokirurgiska kliniken, KUS, Solna en heltidsanställd donationsspecialiserad sköterska (DOSS) som bl.a. har till uppgift att tillhandahålla information och utbildning om donation och transplantation inom sjukhuset och i mån av tid även till andra sjukhus i länet.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 2 juni 2004.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 15 juni 2004.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till m-, fp-, och kd-ledamöternas förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

M-, fp- och kd-ledamöterna reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslås föreslå landstingsfullmäktige besluta att bifalla motionen

Att öka antalet donatorer av organ och vävnader är en oerhört viktig fråga. För närvarande bedrivs ett intensivt informationsarbete och kompetensutveckling kring detta där Stockholms läns landsting samt Organisationen för Organdonation i Mellansverige är engagerade. Nödvändigheten av att utnyttja tillgängliga intensivvårdsresurser i detta arbete är uppenbar.

Viktiga beståndsdelar i det pågående informationsarbetet är en hemsida (www.livsviktigt.se) med information om donation och transplantation samt länk till Donationsregistret. Vidare ingår i projektet broschyrer, 'reklamfilmer' på TV, annonser samt ett telefonnummer till Donationslinjen för frågor och samtal om donation. Det har även tagits fram material som vänder sig direkt till vårdpersonalen. Sedan starten på informationsarbetet har 78 620 anmälningar till registret gjorts, att jämföras med i snitt 6-7000 per år under åren 2000-2002.

En länsövergripande informationskampanj riktad till allmänheten om vikten av att ta ställning för att bli organdonatorer om olyckan skulle vara framme skulle kunna vara ett viktigt komplement till de nationella kampanjerna och bör genast inledas. Ett viktigt inslag i kampanjen skulle kunna vara att använda alla de tillfällen då befolkningen möter sjukvården. Text skulle all närsjukvård och alla apotek vara utmärkta att använda som informatörer.

I Sverige finns ambitionen att öka donationsfrekvensen från 11/miljon invånare, då den internationellt sett är låg. Spanien låg 1989 på samma nivå men genom ett systematiskt arbete har de nu nått till drygt 30/miljon invånare och de bedömer att den maximala nivån borde vara nästan 60/miljon invånare. Ökningen beror på ett systematiskt arbetssätt: varje sjukhus har en person som endast arbetar med att identifiera donatorer på sjukhusets alla avdelningar. Om vi inom SLL ska påverka donationsfrekvensen på liknande sätt som i Spanien kommer det att innebära ett större antal IVA-patienter. Patienterna kommer att vårdas på IVA under det att ett ställningstagande inför eventuell donation pågår och detta kan ta 1-2 dygn enligt det spanska arbetssättet.

Antalet tillgängliga och budgeterade IVA-platser per invånare inom SLL är lägst i landet och ligger även lågt jämfört med EU. Platssituationen är mest ansträngd på de största sjukhusen. Bristen på platser leder till att patienter som är så dåliga att de förväntas avlida inom kort överhuvud taget inte läggs in på en intensivvårdsavdelning. Det innebär att ett antal tänkbara organ aldrig kan komma andra sjuka patienter tillgodo. Därför måste resurserna till intensivvården ses över.

På Karolinska Universitetssjukhusets neurokirurgiska klinik finns sedan ett par år en sjuksköterska med särskilt ansvar för att dels definiera tänkbara donatorer och dels sköta kontakten med de anhöriga (s.k. DOSS). Detta har slagit väl ut. Funktionen var nedlagd, men i slutet av förra år återuppstod tjänsten och har nu till vår stora glädje permanentats.

På Södersjukhuset inrättades för flera år sedan ett psykiatriskt team på akutmottagningen. Teamets uppgift är att hjälpa till när patienter behöver psykiatrisk hjälp, men de hjälper naturligtvis också till att stötta närstående. De representerar en typ av kompetens som bör tas tillvara för att bättre kunna hjälpa och stötta anhöriga till tänkbara organdonatorer. Denna typ av kompetens bör förstärkas så att den finns tillgänglig på alla akutsjukhus.”

Ärendet och dess beredning

Marie Ljungberg Schött (m) har i en motion (bilaga), väckt den 14 januari 2003 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* intensifiera informationen till befolkningen om vikten av att ta ställning för organdonation, *att* öka kompetensen på samtliga akutmottagningar så att de bättre kan stötta anhöriga att kunna fatta beslut om organdonation, *att* inom sjukvården bygga ut intensivvårdsresurserna så att det bättre går att tillvarata möjliga donatorers organ, *att* utreda möjligheten att utveckla OFO till en organisation med ansvar för den samlade transplantationsverksamheten.

Utskottsbehandling

Hälso- och sjukvårdsutskottet har den 21 oktober 2003, enligt landstingsdirektörens förslag, avgett yttrande (bilaga)

M-, fp- och kd-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag att bifalla motionen.

Bilagor

Motionen

Den svenska transplantationssjukvården befinner sig i kris. Antalet donerade organ har på senare år minskat, från en från början alltför lång nivå. Till en del är detta resultatet av en glädjande utveckling t ex när det gäller färre dödsfall i trafiken. Dessvärre tyder mycket på att det också finns allvarliga brister i den svenska sjukvårdens förmåga att ta vara på möjliga organdonatorer.

Många europeiska länder och USA lyckas avsevärt bättre. Den svenska utvecklingen har gått bakåt trots att vår transplantationsvård ligger i världstopp med goda resultat och trots att besparingarna för samhället, i form av minskade sjukskrivningar och minskat behov av t ex dialysvård är mycket stora. Resultatet av organbristen är att många svenskar riskerar en för tidig död eller behov av livslång sjukvård.

Undersökningar tyder på att stödet bland svenskarna för organdonation är mycket stort. Trots det har alltför få aktivt tagit ställning för att själva bli donatorer. Detta skapar osäkerhet hos de anhöriga och gör det svårare för dem att mitt i sorgen fatta beslut om organdonation. Dessutom behövs det byggas upp resurser för att medicinskt tillvarata möjliga donatorers organ.

Jag föreslår att Stockholms läns landsting snabbt vidtar åtgärder för att bryta denna negativa trend.

En länsövergripande informationskampanj riktad till allmänheten om vikten av att ta ställning för att bli organdonatorer om olyckan skulle vara framme bör genast inledas. Ett viktigt inslag i kampanjen skulle kunna vara att använda alla de tillfällen då befolkningen möter sjukvården. T ex skulle all närsjukvård och alla apotek vara utmärkta att använda som informatörer.

För någon som får besked om att en nära anhörig avlidit känns beslutet om att tillvarata organ kanske inte alltid som det mest angelägna. Det ställer alltför stora krav på ordinarie personal på akutmottagningar och intensivvårdsmottagningar att i lugn och ro kunna och hinna diskutera frågan med anhöriga. Särskilda team med kompetens att hantera just denna fråga bör därför byggas upp.

På Karolinska sjukhusets neurokirurgiska klinik finns sedan ett par år en sjuksköterska med särskilt ansvar för att dels definiera tänkbare donatorer

LS 0301-0128

och dels sköta kontakten med de anhöriga. Detta har slagit väl ut. Denna typ av verksamhet bör permanentas och byggas ut.

På Södersjukhuset inrättades för flera år sedan ett psykiatriskt team på akutmottagningen. Teamets uppgift är att hjälpa till när patienter behöver psykiatrisk hjälp, men de hjälper naturligtvis också till att stötta närstående.

De representerar en typ av kompetens som bör tas tillvara för att bättre kunna hjälpa och stötta anhöriga till tänkbara organdonatorer.

Denna typ av kompetens bör förstärkas så att den finns tillgänglig på alla akutsjukhus.

Ett problem som ofta nämns i detta sammanhang är bristande resurser på sjukhusens intensivvårdsavdelningar. Bristen på platser leder till att patienter som är så dåliga att de förväntas avlida inom kort överhuvudtaget inte läggs in på intensivvårdsavdelningen. Det innebär att ett antal tänkbara organ aldrig kan komma andra sjuka patienter tillgodo. Därför måste resurserna till intensivvården ses över.

I USA, har man goda erfarenheter av att samla ”vårdkedjan kring transplantationer” (dvs identifiering av tänkbara donatorer, kontakt med anhöriga, tillvaratagande av organ samt information till allmänheten) i särskilda organisationer, såsom OPO. I Sverige är ansvaret splittrat men ligger till stor del på de transplantationskirurgiska klinikerna. I den mellansvenska regionen har dock en särskild organisation (OFO) skapats som ett samarbetsprojekt mellan Huddinge universitets sjukhus AB och Uppsala akademiska sjukhus för att öka tillgången på organ. OFO skulle kunna utvecklas till en fristående organisation som får ett samlat ansvar för transplantationsverksamheten på det sätt som visat sig så framgångsrikt i USA.

Jag yrkar att landstingsstyrelsen får i uppdrag

att intensifiera informationen till befolkningen om vikten av att ta ställning för organdonation,

att öka kompetensen på samtliga akutmottagningar så att de bättre kan stötta anhöriga att kunna fatta beslut om organdonation,

att inom sjukvården bygga ut intensivvårdsresurserna så att det bättre går att tillvarata möjliga donatorers organ,

att utreda möjligheten att utveckla OFO till en organisation med ansvar för den samlade transplantationsverksamheten.

Stockholm den 9 januari 2003

Marie Ljungberg Schött

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

Förvaltningens synpunkter

Transplantation av organ eller vävnader kan för vissa patienter vara den enda behandlingsformen som ger förbättrad hälsa och överlevnad. Tillgången på transplantationsbehandling begränsas av tillgången på donatorer. Motionären vill mot bakgrund av en minskande transplantationsverksamhet att landstingsstyrelsen får i uppdrag att vidta olika åtgärder med syfte att öka antalet organdonationer i länet.

Intensifierad ”information till befolkningen om vikten av att ta ställning” i frågan om donation av organ

Landstinget deltar i informationsarbetet – *Från ord till handling* -inom ramen för det nationella donationsprojektet 2003-2004. Projektet leds av Landstingsförbundet.

Informationsarbetet tar fasta på att två av tre svenskar är positiva till att donera sina organ efter sin död och syftar till att hjälpa dessa till att gå från ord till handling, dvs göra sin vilja att donera känd genom att i första hand anmäla sig till Donationsregistret. Förhoppningen är också att projektet skall få dem som idag är tveksamma till donation att komma fram till ett beslut. Informationsarbetet inom projektet är ett förändringsarbete som ska genomföras med både kort- och långsiktiga informations- och kommunikationsinsatser.

I samband med den Europeiska Donationsdagen startar de första nationella informationsaktiviteterna, lansering av 020-linje, webbplats, broschyrer och annat informationsmaterial, journalistseminarier, annonser i dagspress, TV-”reklam”, etc.

Stockholm är i år, den 4 oktober, värd för Europeiska Donationsdagen, som är en internationell manifestation för att hedra minnet av alla donatorer och donatorernas kvarlevande/närstående.

Informationsaktiviteterna pågår under ett år och skall därefter utvärderas inför en fortsättning.

Kompetensen i donationsarbete bland personal på akutmottagningar är inte den enda kritiska resursen för att ge stöd till potentiella donatorers närstående. Behovet är kanske ändå större på de slutenvårdsenheter som vårdar potentiella donatorer. Generell kompetensutveckling på akut sjukhusen är nödvändig och ingår som en del i vårdatvecklingsverksamheten.

Behovet av ökade intensivvårdsresurser för att vårda donatorer har aktualiserats dels inom Medicinskt programarbete (fokusrapport om intensivvård är under publicering) dels inom det pågående projektet (se nedan) med

DonationsSpecialiserad Sjuksköterska (DOSS). På Neurointensivvårdsavdelningen (NIVA), KS – där de flesta potentiella donatorer finns – saknas egentligen inte utrymme och utrustning för att genomföra vården av en donator. Det är specialutbildad personal som behövs. Förstärkningen med en DOSS på NIVA, KS har delvis tillfört sådan kapacitet. Den ordinarie personalen räcker många gånger inte till för den tidskrävande och emotionellt påfrestande donatorsvården – vid sidan av vården av de levande intensivvårdspatienterna.

Sedan 2 år tillbaka finansierar BKV ett projekt med en DOSS på KS med särskild placering på NIVA. Den projektanställda sköterskan medverkar, när så behövs, vid donation även på andra intensivvårdsavdelningar på sjukhuset. Hon tar initiativ till utbildning i donation riktad till nyckelpersonal på sjukhuset inkluderande personal på akutmottagningen. Antalet donationer har tyvärr inte ökat under den här perioden, men de har heller inte minskat. Medvetenheten om organdonation har ökat på sjukhuset. Antalet fall där närstående utnyttjat sin vetorätt har halverats, vilket är ett tydligt uttryck för betydelsen av det förbättrade omhändertagande, som närstående till potentiella donatorer har fått tack vare DOSS. Projektet har förlängts året ut. Därefter förutsätts funktionen permanentas inom ramen för löpande verksamhet.

Organisationen För Organdonation i Mellansverige, OFO, kommer att stärkas genom pågående organisationsförändring för att säkra uppgiften att förbättra donationsverksamheten och koordinera transplantations-verksamheten i Mellansverige.